

Kestävä elämäntapa lähtökohdaksi perusopetuksen tavoitteita ja tuntijakoa uudistettaessa

Visio: Kestävä elämäntapa on opetuksen lähtökohta

Ihmiskunta vaarantaa aineellisen ja henkisen kulttuurinsa perustan tuhoamalla elinympäristöään kiihtyvällä vauhdilla. Kestävän elämäntavan tulee olla keskeisenä lähtökohtana kaikessa opetuksessa ja toiminnassa, mikäli ihmisen elämän maapallolla halutaan jatkuvan. Perusopetuksen tulee taata oppilaalle kestävässä yhteiskunnassa tarvittavat taidot ja tiedot. Kestävän elämäntavan aika on nyt!

Ensimmäiset askeleet kohti vision toteutumista

- Kestävä elämäntapa toimivaksi osaksi koulun toimintakulttuuria ja kaikkea opetusta.
- Riittävän laajat ja monitieteiset oppisisällöt kestävään elämäntapaan liittyvistä aihepiireistä.
- Käytännön työkaluja lapsille ja nuorille kestävän elämäntavan toteuttamiseen.
- Rohkeutta löytää toimivat keinot kestävien arvojen toteuttamiseen koulun arjessa.
- Monipuoliset oppimisympäristöt tukemaan kestävän elämäntavan omaksumista sekä lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä.
- Verkostoitumiseen kannustaminen: oppilaiden perheiden osallistuminen ja ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntäminen luontevaksi osaksi koulutyötä.
- Oppilaille valmiuksia ymmärtää yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista sekä valmiuksia oppia osallistumaan ja vaikuttamaan demokraattiseen päätöksentekoon koulussa ja yhteiskunnassa. Esimerkkinä osallistavasta toimintakulttuurista ovat ympäristöraati- ja oppilaskuntatoiminta.
- Kriittiseen ja innovatiiviseen ajatteluun rohkaiseminen.
- Luontosuhteen tukeminen osana lapsen kasvua ja kehitystä.
- Opettajille tukea ja ohjausta kestävän elämäntavan tavoitteiden toteuttamiseen.

Mihin Suomi on jo sitoutunut?

YK:n Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmenen 2005–2014 tavoitteena on saada kestävä kehitys maailman kaikkien valtioiden opetusjärjestelmiin vuosikymmenen kuluessa. Suomessa tavoitetta on sitouduttu edistämään valtiollisella tasolla kansallisessa kestävä kehityksen strategiassa, kestävä kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategiassa sekä hallitusohjelmassa, jossa todetaan, että *ympäristökasvatusta vahvistetaan kaikilla kouluasteilla*.

Opetussuunnitelman sisällöt on saatava näkymään toiminnassa

Nykyisessä perusopetuksen opetussuunnitelmassa vuodelta 2004 ohjataan ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen edistämiseen kohtuullisen hyvin; esimerkiksi yhtenä aihekokonaisuutena on "Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta". Opetushallituksen selvityksessä¹ kuitenkin todetaan, että rehtorit pitävät nykyisten aihekokonaisuuksien vaikuttavuutta koulutyöhön melko heikkona: noin kolmasosan mukaan vaikutukset näkyivät hyvin

---

¹ Kartovaara, Eija (2009): [Opetuksen järjestäjien ja rehtoreiden näkemyksiä ja kokemuksia perusopetuksen vuoden 2004 opetussuunnitelmauudistuksesta](#)

vähän tai ei lainkaan. Toisaalta kestävän kehityksen kasvatusta toteutetaan erinomaisesti monissa kouluissa, esimerkiksi Vihreä lippu ja Kestävän kehityksen kriteereillä sertifioiduissa kouluissa².

Perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon uudistamisella on valtava merkitys tulevaisuudellemme: ohjaako uusi opetussuunnitelma kasvattamaan kestävään elämäntapaan sitoutuneita kansalaisia?

Me allekirjoittaneet vaadimme, että meneillään olevassa perusopetuksen tuntijaon ja tavoitteiden uudistamisessa on huolehdittava siitä, että kestävän elämäntavan tavoitteet todella siirtyvät arjen toimintaan.

Helsingissä 5.11.2009

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry
Kati Vähä-Jaakkola, toiminnanjohtaja

Biologian ja maantieteen opettajien liitto
Jukka Talvitie, puheenjohtaja

Kotitalousopettajien liitto - Hushållslärarnas förbund ry
Anni-Mari Syväniemi, toiminnanjohtaja

Luokanopettajaliitto
Mari Nuutinen

Kerhokeskus - koulutyön tuki ry
Merike Kesler, erityissuunnittelija

Keski-Suomen ympäristökeskus
Anna-Liisa Kiiskinen, KT, erikoistutkija
ympäristökasvatuksen valtakunnallinen koordinaattori

Luonto-Liitto
Mauno Särkkä, puheenjohtaja

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus
Tuovi Kurttio, koulutustoimintojen johtaja

Suomen Luonnonsuojeluliitto
Risto Sulkava, puheenjohtaja

WWF
Liisa Rohweder, pääsihteeri

---

² Susiluoma Saara (2008) Kestävyttä katsastamassa – ympäristökasvatuskysely perusopetuksen kouluille, lukioille ja kuntiin. http://www.ksymparistokasvatus.fi/uploads/files/Kestavytta_katsastamassa_selvitys.pdf

LIITE 1

Lait, sopimukset, ohjelmat ja asiakirjat, jotka velvoittavat ympäristökasvatuksen, ympäristötietoisuuden ja - vastuullisuuden edistämiseen.

- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007: Ympäristökasvatuksen edistäminen on kirjattu sekä ympäristöpolitiikan että koulutus- ja tiedepolitiikan alle - *"Vahvistetaan ympäristökasvatuksen asemaa." Lisäksi ohjelmassa todetaan, että kansallinen kestävä kehityksen strategia toimeenpannaan.*
- Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. Kansallisen kestävä kehityksen strategia (2006). Mm. *"Kestävä kehitys tulee saada painoalueeksi opetusala ja varhaiskasvatusta koskeviin strategioihin ja tuki kasvatukselle ja koulutukselle muiden hallinnonalojen ja toimijoiden strategioihin."* (s.123)
- Kestävä kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006–2014. Kestävä kehityksen toimikunnan koulutusjaosto. *Strategiassa esitettyjen kehittämiskohteiden toimeenpano on sisällytetty Kansalliseen kestävä kehityksen strategiaan* (s.112-123) ja sen kautta hallitusohjelmaan.
- Nuorisolaki: 7 § (2006) *Yksi osa-alue kunnan nuorisotyössä ja – politiikassa on nuorten ympäristökasvatus.*
- YK:n Kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmen 2005–2014 (Decade of Education for Sustainable Development) *Tavoitteena saada kestävä kehitys maailman kaikkien valtioiden opetusjärjestelmiin vuosikymmenen kuluessa.*
- Kestävä kulutuksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU) ehdotus kansalliseksi ohjelmaksi *"Vähemmästä enemmän ja paremmin."* (2005) *Kasvatus ja koulutus ovat keskeisiä mahdollisuuksia muuttaa nyky-yhteiskunnan toimintaa kestävämpään suuntaan. Osana ohjelmaa edistetään ympäristökasvatusta. Ohjelmassa todetaan ensimmäisen kerran ympäristökasvatuksen alueelliset yhteistyöryhmät ja kehittämiskeskusverkot.*
- Kasvata, ennaltaehkäise, valvo, korjaa. Alueellisen ympäristökasvatusyhteistyön kehittämissuunnitelma. "Maakuntaralliraportti". Anna-Liisa Kiiskinen & Jani Karjalainen. Suomen ympäristö 47/2006. Keski-Suomen ympäristökeskus. Julkaisu sisältää *alueellisen ympäristökasvatusyhteistyön perusteet: alueelliset yhteistyöryhmät, kehittämissuunnitelmat ja ideoita kehittämis-/osaamis-/resurssikeskuksiksi.*
- Århusin sopimus. (2004) *Sitoudutaan edistämään ympäristökasvatusta sekä kansalaisten tietoisuutta ympäristöasioista ja omista vaikutusmahdollisuuksista.*
- Perusopetuksen (2004) ja lukion (2003) opetussuunnitelmien perusteet. *Kestävä kehitys on oma aihekokonaisuus, jota tulee noudattaa kaikkien oppiaineiden opetuksessa.*
- YK:n Johannesburgin julistus kestävästä kehityksestä (2002). *Määriteltiin opetus ja koulutus ratkaiseviksi tekijöiksi kestävä kehityksen päämäärien edistämässä.*
- Baltic Agenda 21E, Itämeren maiden opetusministerit (2002). *Määrittelee koulutuksen yleistavoitteeksi sellaiset valmiudet, että kaikki kykenevät tukemaan kestävä kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken väestön tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.*
- EU:n kuudes ympäristöä koskeva toimintaohjelma (2002). *Tavoitteena lisätä kansalaisten tietoisuutta ympäristökysymyksistä sekä panostetaan ennaltaehkäisyyn ja osallistumismahdollisuuksien kehittämiseen.*
- Rio de Janeiro, YK:n ympäristö - ja kehityskonferenssi, toimintaohjelma Agenda 21, 1992. *Muodosti tärkeän pohjan kestävä kehitystä edistävän koulutuksen suunnittelulle koko maailmassa.*